

praktičnih vježbi i domaćih zadata, što knjigu čini vrlo korisnom. Ona je stoga tu prvenstveno za one koji hoće druge upućivati u dubine i u tajne meditacije, za one kojima je povjeren odgoj ljudi, osobito mlađi.

Knjiga ima osam dijelova. U *prvom* dijelu razrađuje se meditacija u naše vrijeme (stanje naše okoline, meditacija u crkvenom prostoru, zadata meditacije, vođenje voditelja). U *drugom* dijelu nudi se čitatelju uvod u razumijevanje meditacije (i to pomoću iskustva, opisivanjem). Razrađuje se i sam pojam meditacije, razmatranja, pounutarnjenja i pružaju se različiti načini meditacije i različiti (zapadnjački i istočnjački) putovi do meditacije. U *trećem* dijelu opisano je vježbanje u osnovama meditacije. Opisuju se osnovne vježbe, kao držanje tijela, disanje, popratne riječi, tok osnovne vježbe i, na kraju, jedna domaća zadaća. Posebna važnost pridana je ispravnu odnosu prema tijelu kao temelju meditacije (sudjelovanje tijela, tijelo kao ulazna vrata, tijelo kao izlazna vrata, tijelo kao simbol, produhovljavanje tijela, unutarnja osjetila). Govori se o opuštenosti i o disanju kao o preduvjetima ispravne meditacije (disanje kao općeljudska pojava, uzajamno djelovanje disanja i meditacije, upućivanje u disanje ošitom, djelovanje ošitnog disanja, pravilno disanje kao priprema za meditaciju). Važno je i držanje tijela za vrijeme meditacije. Daje se osnovno pravilo za držanje tijela i navode neki primjeri iz zen-budizma. Iznosi se potom način kako doći do temeljnog duševnog raspoloženja (biti sâm, imati vremena, biti odlučan, biti miran, smirenost i predanost, odricanje, nenamjernost, tišina i šutnja, budnost i pripravnost, sabranost i prisutnost). U *četvrtom* dijelu pisac upućuje u pojedinu vrstu meditacije te daje upute za samostalno meditiranje (mjesto, vrijeme, trajanje meditacije, popis tema, uvod, uvodni tekstovi i sl.). U *petom* dijelu pisac daje gradivo naravne meditacije (stvarnost pri-

rode kao gradivo za meditaciju, poredba naravne i vjerske meditacije, Bog i meditacija) te razlaže meditiranje o vlastitu životu. Ovaj je dio veoma bogato obrađen i ima više poglavlja: rad kao razvojna mogućnost i osnova meditacije, uvođenje u meditaciju o stvarnostima prirode, meditiranje o simbolima, meditacija o umjetničkim djelima i značajnim tekstovima, meditiranje o svijetu tehnike, meditacija o bližnjemu, meditacija kao put za pronalaženje sebe i ostvarivanje sebe, meditiranje o vlastitoj egzistenciji. U *šestom* dijelu pisac govori o bestematskoj meditaciji. Najprije govori o zen-budističkoj meditaciji a zatim navodi osnovne vježbe kao samostalnu meditaciju. U nastavku tumači što je to »hara«, odnosno ispravno osnovno raspoloženje. Pri kraju tog poglavlja govori o bestematskoj meditaciji i kršćanskoj tajni (»U Isusu Kristu«, Smrt i uskrsnuće, Druge riječi i sl.). U *sedmom* dijelu pisac iznosi oblike meditacijskih tečajeva (oblici zajedničkog upućivanja, o voditelju, o pretpostavkama i opasnostima, uzorak tečaja na kraju tjedna za početnike, uzorak meditacijskog tečaja, meditacijski tečajevi za djecu). U *osmom* su dijelu navedeni tekstovi i primjeri za meditaciju. Na kraju knjige je pridodan opsežan popis literature.

Knjiga po iznesenom sadržaju sama sebe preporučuje. Ona može dušobrižnicima uistinu postati udžbenik.

A. Rebić

René Voillaume, *DUHOVNE VJEŽBE U VATIKANU, Metanoja 35—38*, Kršćanska sadašnjost, Marulićev trg 14, Zagreb 1974. Stranica 196.

Ova knjižica sadrži duhovne vježbe koje je René Voillaume, od Male braće Isusove, održao godine 1968. papi Pavlu VI. i njegovoj pratnji u Vatikanu. U ovoj su knjizi prvi put javnosti objavljene duhovne vježbe u Vatikanu za papu i njegove najbliže suradnike. Tako su prvi put i ostalim svećenicima, redovnicima

i vjernicima pristupačne riječi koje su bile upućene onima što u Crkvi nose najveće odgovornosti. Knjigu je za tisak na talijanskom jeziku priredio Virgilio Levi. U hrvatskom prijevodu knjigu je u nas izdala »Kršćanska sadašnjost«, koja je tako i našim čitateljima omogućila da dođu do onih duhovnih bisera koji se nalaze u tim Duhovnim vježbama papi i njegovim suradnicima. Duhovne vježbe nisu samo za određene kategorije osoba u Crkvi (svećenike, redovnike i neke ovlaštene duše), one su za sve vjernike koji teže k savršenstvu i svetosti, na koje su pozvani već po samom krštenju. Ono što je u ovoj knjižici napisano vrijedi ne samo za papu i njegove suradnike nego za sve vjernike (i za očeve i majke obitelji, za mladiće i za djevojke). Nema dvostruke istine i nema dvostrukog morala, jednog za svećenstvo a drugog za vjernike. Svi su vjernici dužni težiti k sve dubljem spoznavanju objavljenih istina, svi su pozvani da budu vjerovjesnici i riječju i djelom, svi su pozvani da teže za svetošću. Tu je misao sigurno imao pred očima i hrvatski izdavač kad je te »Duhovne vježbe u Vatikanu« objavio za širu javnost.

René Voillaume, od Male braće Isusove, dobro je poznat katoličkom svijetu kao osnivač jednog od naj-suggestivnijih duhovnih pokreta naših dana. On je sabrao duhovnu baštinu Brata Karla od Isusa (Charles de Foucauld) koji je ubijen u Sahari 1. prosinca 1916. godine. Kao duhovni pisac postao je glasovit djelom *Au coeurs des masses* u kojem je sabrao svoje duhovne razgovore što ih je pedesetih godina vodio sa svojom subraćom i s drugim izabranim dušama.

Razmatranja ovih Duhovnih vježbi jesu skroz-naskroz *kristoloska*. U prvom razmatranju, kao uvodnom razmatranju, *S Isusom u pustinji*, govori pisac egzercitator o potrebi, važnosti i naravi duhovnih vježbi. Duhovne su vježbe prekid svake aktivnosti i svih obveza, vrijeme žrtvovano Bogu, vrijeme u kojem se čovjek može uzdići do sta-

novišta s kojega može svemir promatrati Božjim očima. Zato je potrebno povući se u samoću, jer se u samoći Bog može najizvršnije iskusiti. Za duhovne vježbe, koje su već same po sebi neka vrsta reaktivizacije duhovnog života, od osobite su važnosti molitva i sveukupna liturgija. Duhovne su vježbe prilika za vježbanje u teološkim krepostima: u vjeri, u ljubavi i u nadi.

Duhovne vježbe treba obaviti zajedno s Gospodinom, u pustinji svakodnevnog života. Zajedno s Gospodinom treba razmišljati o Ocu, o namu Očevu i o sebi samome. A kroz sve to vrijeme treba zajedno s Gospodinom moliti. Teme koje je egzercitator u ovim duhovnim vježbama obradio jesu sljedeće:

- Vjerovati u Isusa i Njemu se prepustiti;
- S Isusom razmatrati i ljubiti Oca;
- Moliti s Isusom;
- U zajednici s Isusovom Euharistijom;
- S Isusom ljubiti svoju braću;
- Naučiti sudjelovati u djelu Raspetoga Gospodina (Muka);
- Uzdati se u Isusovo milosrđe;
- Svjedočiti Isusovo uskrснуće;
- Biti svećenici i pastiri s Isusom i njegovom Crkvom;
- Siromasi s Isusom iz Nazareta;
- S Isusovom Majkom.

Razmatranja imaju, uslijed same naravi stvari, nagovorni, a ne istraživački i spisateljski karakter. Tu su naime misli onako nanizane kako ih je egzercitator u predavanjima izgovorio. Često puta se zato primjećuje da govornik misao rasteže, da zajedno sa slušateljima mukotrpno traži Boga i Sina njegova Isusa Krista preko izlaganja svetopisamskih tekstova. Mnoga su se nepotrebna ponavljanja mogla ipak izbjeći. No, što su te misli u ovim razmatranjima neposrednije izrečene, to su one vrednije i to više oduševljavaju čitatelja, jer čitatelj zajedno s govornikom može razmišljati, meditirati. A te su *Duhovne vježbe u Vatikanu* objavljene upravo u svrhu razmatranja.

A. Rebić